

עורך „העולם הזה” מנתח את המרד המזעזע את יסודות אש״ף — מי עומד מאחוריו? איך הוא נולד? מה תהיינה תוצאותיו?

זוהי החזית היחידה עם ישראל, ונטישתה היתה נראית כעריקה מן הקרב. מה גם ששום מדינה ערבית אחרת לא היתה מוכנה לקלוט את אלפי הלוחמים.

מול הלחץ הסורי המאסיבי לא היתה לאש״ף מישענת כלשהי. ארצות-הברית הוסיפה להחרים את אש״ף. ממשלת-ישראל וה„אופוזיציה” הוסיפו ללחום בו, וגם תנועת-השלום הישראלית חששה מלהושיט לו יד. ערפאת לא יכול היה להצביע על שום הישגים מדיניים, ושום מדינה ערבית לא התייצבה לימינו. היה לו רק מקור-כוח אחד — התמיכה המוחצת והאחידה של ארבעה וחצי מיליון הפלסטינים המפוזרים. אך מכוון שכל קיבוצי הפלסטינים בלי יוצא מן הכלל, חיים עתה תחת מישטרי רודנית ודיכוי, אין כוח זה יכול לבוא לידי ביטוי מוחשי ומיידי.

המיכחן הראשון בא כראשית שנה זו, והוא נשמר בסוד כמנס.

(המשך בעמוד 8)

מדינה פלסטינית. לישראל היתה שעת-כושר לכרות שלום עם אש״ף, אילו רצתה בכך.

שעת-הכושר — אם היתה כזאת — חלפה. סוריה התאוששה במהרה, בעזרת הסובייטים, ומעמדה בעולם הערבי התחזק עם הידרדרות מצבה של אויבתה, עיראק. משבר-הנפט הוריד גם את ראשה של סעודיה, ומצריים שקועה בצרותיה.

בהדרגה התגבש המצב החדש. כל הכוחות הלוחמים הפלסטיניים הפעילים מצויים עתה בשטח נתון לשליטה סורית מוחלטת. לדמשק יש יכולת עצומה וישירה להשפיע על מפקדיהם, לשחד אותם או לאיים עליהם. הם יכולים לספק להם אביזרי-לחימה וכל טוב או לרצוח אותם, כפי שנרצח הרמטכ״ל של אש״ף, ואילו אנשי ערפאת לא יכלו לזוז בשטח, פשוטו כמשמעו. בלי הסכמה סורית.

ערפאת לא יכול היה להוציא את כוחות אש״ף מלבנון, מפני שהוא לא יכול היה להפקיר את מאות אלפי הפליטים הפלסטיניים, וביניהם מישפחותיהם של הלוחמים, שנותרו שם.

אברנידאל — אולי בהשראה סורית — טען כי מילמת-השיחור הפלסטינית התחילה, למעשה, ביולי 1963, כאשר הסתערו יחידות פלסטיניות על מישדר-הביטחון בדמשק. ראשי המרידה הוצאו להורג עלידי הסורים.

על כל פנים, אין בימנעט מנהיג חשוב אחד בפת״ח שלא נכלא איפעם בכלא סורי — וזה כולל גם את יאסר ערפאת עצמו.

כאמצע שנות ה-60 השתפרו זמנית היחסים בין סוריה ופת״ח, מכיוון שסוריה היתה מעוניינת בחימום הגבול. במשך תקופה ארוכה פעלו חוליות-פיגוע של פת״ח משטח סוריה נגד ישראל, בשעה שסוריה הכריזה על „מילמת-שיחור עממית”. הדבר גרם למילמת ששת-הימים.

היחסים התקררו מאוד בספטמבר השחור של 1970. הצבא הירדני חיסל את נוכחות אש״ף בירדן, הסורים התכוננו להתערב לצד אש״ף, אך די היה באיום צבאי ישראלי — לפי בקשת הנשיא לינדון ג'ונסון — כדי להרתיע אותם. הצבא הסורי לא נקף אצבע בשעה שהירדנים טבחו את הפלסטינים. זיכרון זה השאיר אחריו מישקע עמוק.

אחרי שמרכז-הכובד של אש״ף עבר מירדן ללבנון, החמירו היחסים בינו ובין סוריה, שראתה בעין רעה מאוד את התגבשותו של כוח חדש, פלסטיני, בארץ שבה היתה רגילה לעשות ככתוך שלה. מכאן המילחמה הסורית-פלסטינית של 1976.

כל פלסטיני זוכר היטב שהטבח של הפליטים הפלסטיניים במחנה תל-זעטר נערך עלידי הפאלאנגות בחסות הסורים — ממש כשם שהטבח בצברה ובשיתלא נערך עלידי הפאלאנגות בחסות ישראל.

● חרות בעיר נצורה

בשנים האחרונות ניסה יאסר ערפאת, בצעדים קטנים וזהירים, להשתחרר מן החיבוק הסורי ולפתח מדיניות פלסטינית עצמאית, שמטרתה הברורה היא התקרבות לארצות-הברית כדי להגיע להקמת מדינה פלסטינית עצמאית בגדה וברצועה, במסגרת הסדר-שלום עם ישראל.

הסורים ראו פעולה זו כמורת-רוח גוברת. הם אימצו להם את קבוצת-הרצח של אברנידאל, שהוקמה עלידי עיראק, וזו רצחה בזה אחר זה את הנציגים הבולטים של קריה-שלום של פת״ח. אולם ערפאת המשך בדרכו, ונתן אור ירוק לסרטאוי לפלס את הדרך ליוזמה גדולה.

יוזמה זו נקטעה עלידי הפלישה הישראלית. מבחינת דמשק, עשתה ממשלת-בגין את מלאכתה של סוריה.

אולם איראל שרון לא רצה להסתפק בחיסול אש״ף. הוא רצה לגרש גם את הסורים מלבנון. משום-כך תקף צה״ל את הצבא הסורי — התקפה שהסורים לא היו מוכנים לה כלל. מפני שלא היה בה הגיון מדיני.

למרות שצה״ל נכשל על הקרקע בהבסת הצבא הסורי, הסכימו הסורים ביום השישי של המילחמה להפסקת-אש. הם הותירו את הפלסטינים להילחם לבדם, שהרי הפסקת-האש לא חלה על „המחבלים”, כפי שהכריז איראל שרון בו במקום כפה מלא. בעיני הפלסטינים היתה זאת בגידה צינית, עריקה מבישה משרדה-הקרב, תוך הפקרת אחי-לוחמים.

בביירות עצמה נוצר מצב חדש לגמרי. שרידי היחידות הסוריות, שכותרו בעיר, היו שפופים ועלובים, בעלי מוראל ירוד ביותר, והם עוררו את לעג הפלסטינים. ואילו הכוחות הפלסטינים, ובראשם הצבא של פת״ח, הגיעו בביירות הנצורה לשיא המוראל שלהם. הם האמינו כי הם לבדם עומדים עתה מול הצבא הישראלי המהולל, ועוצרים אותו. ערפאת, שנשאר עימם בעיר הנצורה, היה גיבור.

ערפאת מצא את עצמו במצב פאראדוקסלי. למרות היותו מכותר ומנותק, ולמרות שצל המוות ריחף עליו, היה כפעם הראשונה בחייו מנהיג של כוח עצמאי ממש.

הסורים הפקירו אותו, הסובייטים לא נקפו אצבע לעזרתו, כל המדינות הערביות עמדו מנגד — ועל כן היה חופשי לחלוטין לפתח מדיניות פלסטינית עצמאית.

אין זה מיקרה שדווקא בביירות הנצורה עשה ערפאת שורה ארוכה של צעדים משמעותיים. הוא קיבל את פניהם של חברי מערכת העולם הזה, — הישראלים הראשונים שהוזמנו אליו. הוא הודיע רישמית שהוא מקבל את כל החלטות האו״ם, והשמיע שורה של הצהרות שביטאו נכונות ברורה להגיע להכרה הדדית עם ישראל ולהסדר-שלום עימה.

הסורים ישבו מרחוק, הקשיבו וחרקו שיניים. הם התפוצצו מועם כאשר החליט ערפאת, בתום המצור, להקים את מטוה בתוניס, תחת להקימו בדמשק.

מאותו הרגע היה ברור כי ערפאת הוא על כוונת הסורים — והפעם לחיים ולמוות.

● ישיבה סורית בפת״ח

כמה מיועציו של יאסר ערפאת — ובראש וראשונה עיצאם סרטאוי — יעצו לו לנצל את הרגע, כשיוקרתם הרקיעה לשחקים, ואילו יוקרת הסורים היתה בתחתית השפל — כדי להביא למשבר ולגרומ לפילוג, אשר יסלק מאש״ף את אנשי-הסירוב, סוכני הסורים והלובים.

ערפאת לא שעה לעצות אלה. הוא החשיב תמיד את אחרות-התנועה יותר מכל מטרה אחרת. הוא ידע, מן הסתם, כי הפילוג יהיה בלתי-ימנע בסופו של דבר, אך הוא רצה לדחותו עד שיהיו בידיו הישגים ממשיים, כגון הסכמה ישראלית להקמת

בסיס הכוח: ילדים פלסטיניים בפזורה מקדמים פני ערפאת